

Відгук
на дисертацію Козової Ірини Любомирівни
«Психолого-педагогічні чинники розвитку
мотивації учіння студентів вищих медичних навчальних закладів»,
представленої на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук за спеціальністю
19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Перспективність даного вектору досліджень обумовлена високою суспільною значущістю розвитку вітчизняної вищої освіти у контексті приєднання України до європейського освітнього простору. При цьому простежується тенденція на становлення відповідальної та творчої особистості, яка не лише володіє професійними знаннями і вміннями, але й відкрита до нового досвіду, здатна до самостійного осягнення нового, до самоорганізації та саморозвитку.

Відтак, на сучасному етапі розбудови системи вищої професійної освіти України проблема професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців є безперечно актуальною. Утім, можна констатувати суперечність між сучасними вимогами до особистості студента як активного самостійного суб'єкта учбової діяльності і недостатньому вивченні психолого-педагогічних чинників його розвитку під час навчання у закладах вищої освіти.

Особливого значення у цьому зв'язку набуває мотиваційна складова, яка є провідним компонентом учбової діяльності, рушійною силою професійного становлення майбутніх фахівців. Відтак, подібні дослідження важливі і перспективні.

Представлена робота відзначається чіткістю у визначенні об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження. Ґрунтовно описано комплекс теоретичних та емпіричних методів, спрямованих на розв'язання поставлених завдань.

Обґрунтування теоретичних положень дисертаційного дослідження, проаналізованих у першому розділі, базується на вивченні достатньої кількості сучасних наукових праць вітчизняних та зарубіжних фахівців.

На підставі ретельного теоретичного аналізу наукового дискурсу проаналізовано загальні та психолого-педагогічні детермінанти становлення учбово-професійної мотивації студентів вищих закладів освіти, чітко визначено ключові поняття дисертаційного дослідження: "мотив", "потреба", "мотивація", "мотиваційна сфера".

У другому розділі – "Емпіричне дослідження психолого-педагогічних чинників мотивації учіння студентів у різних освітньо-професійних середовищах університетської медичної освіти" – репрезентовано процедурно-методичне забезпечення емпіричного дослідження, проаналізовано результати вивчення особливостей учбово-професійної мотивації студентів – майбутніх стоматологів.

Особливого схвалення заслуговує ґрунтовний підхід Ірини Любомирівни до підбору психодіагностичного інструментарію дослідження. Достатньо переконливо в психометричному плані виглядає розроблений здобувачкою психодіагностичний комплекс, що дозволив цілісно підійти до вивчення такого складного феномена як психолого-педагогічні чинники мотивації учіння студентів. Це дало можливість одержати розгорнуту емпіричну інформацію щодо особливостей мотивації учіння студентів-стоматологів.

Проведене під час констатувального етапу емпіричне дослідження не виявило істотних відмінностей за рівнем сформованості показників учбово-професійної мотивації між представниками досліджуваних груп. Загалом обидві групи характеризуються середнім та дещо вищим від середнього рівнем мотивації учіння. Водночас у представників груп, які навчаються за кредитно-трансферною системою на відміну від груп, які навчаються за традиційною освітньою системою, більш виразно представлені мотиви творчої самореалізації й навчально-пізнавальні мотиви. Утім, емпірично

доведено, що за показниками комунікативних та соціальних мотивів, а також мотивів уникнення й престижу – тенденція протилежна.

На підставі теоретичного аналізу психолого-педагогічних джерел та результатів емпіричного дослідження здобувачкою обґрунтовано критерії розвитку учбово-професійної мотивації майбутніх стоматологів: 1) домінування внутрішньої учбово-професійної мотивації над зовнішньою; 2) адекватність самооцінки та групової оцінки; 3) домінування інтернального локусу контролю; 4) домінування загальної осмисленості життя (представлені стратегією "здатність до розв'язання проблем, самодостатність, наполегливість"); 5) домінування соціальної зрілості (стратегія "соціально-комунікативна активність й соціальна підтримка"); 6) почуття внутрішнього комфорту (оптимальні показники особистісної тривожності, агресивності, фрустрованості, ригідності). Власне ґрунтуючись на зазначених критеріях та спираючись на теоретичні узагальнення попередніх дослідників, виокремлено три рівні розвитку учбово-професійної мотивації майбутніх стоматологів: низький, середній і високий.

У третьому розділі – "Система психолого-педагогічних заходів розвитку мотивації учіння студентів вищих медичних навчальних закладів" – обґрунтовано концептуальні засади оптимізації мотиваційного розвитку майбутніх стоматологів, презентовано розвивальну психологічну програму та проаналізовано ефективність формувального впливу.

Здобувачкою обґрунтована концептуальна модель розвитку учбово-професійної мотивації майбутніх стоматологів, яка включає організаційно-педагогічні, соціально-психологічні та індивідуально-особистісні чинники розвитку у студентів мотивації учіння. Формою реалізації теоретичної моделі оптимізації розвитку учбово-професійної мотивації став спеціально розроблений соціально-психологічний тренінг, спрямований на актуалізацію смислових утворень: «Я – майбутній стоматолог» та «Мій професійний розвиток». За результатами формувального експерименту

отримано позитивну динаміку показників розвитку учбово-професійної мотивації студентів-майбутніх стоматологів.

Здобувачкою розроблено методичні рекомендації викладачам та психологам вищих навчальних закладів щодо розвитку мотивації учіння студентів.

Загалом, доцільно відзначити чіткість та логічність викладу змісту дисертаційного дослідження. Усі три розділи є завершеними, містять ґрунтовні висновки. Достатня кількість таблиць та рисунків об'ємно ілюструє емпіричні дані, отримані на різних етапах дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблена розвивальна програма, спрямована на розвиток мотивації учіння студентів, може бути покладена в основу методичного забезпечення психологічного супроводу процесу фахової підготовки майбутніх спеціалістів системи вищої професійної освіти, а також при підготовці фахівців-психологів у викладанні таких навчальних курсів, як «Вікова психологія», «Педагогічна психологія», «Психологія вищої школи».

Результати дисертації відображено у 13 публікаціях, у тому числі 4 статті – у фахових наукових виданнях України, 2 статті – у закордонних виданнях та 7 тез – у збірниках, матеріалах і тезах конференцій.

Основні положення дослідження були апробовані здобувачкою на багатьох міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Автореферат дисертації повністю відображає її зміст.

Загалом, вважаємо, що дисертаційне дослідження виконане на належному науковому рівні, присвячене актуальній темі, містить наукову новизну, є теоретично та практично значущим.

Водночас вважаємо за необхідне зробити певні зауваження і побажання до роботи:

1. На наш погляд, у змісті дисертації недостатньо розкрита специфіка мотивації учіння саме майбутніх медиків.

По-перше, для того щоб достатнім чином розкрити специфіку мотивації учіння власне студентів-медиків, варто було б більше звернути увагу на специфіку професійної медичної підготовки, проаналізувавши її як в теоретичній, так і в емпіричній частині.

По-друге, контингент досліджуваних дисертаційної роботи складають студенти – майбутні стоматологи. На наш погляд, заради репрезентативності, варто було в експериментальну вибірку включити студентів й інших медичних спеціальностей.

2. У дисертації не диференційовані поняття «мотивація учіння», «учбово-професійна мотивація» та «професійна мотивація», не розкриті співвідношення між ними. Вони вживаються як тотожні.

3. У змісті дисертації наводиться порівняльний аналіз показників мотивації учіння студентів, які навчаються за кредитно-трансферною та традиційною освітніми системами. Проте у тексті дисертації не розкривається суть кредитно-трансферної системи, її можливості у розвитку суб'єктності студентів, зокрема, внутрішньої мотивації учіння.

Водночас дещо некоретним є порівняльний аналіз емпіричних показників студентів третього і четвертого курсів. Оскільки, істотним чином на показники мотивації учіння студентів четвертого курсу можуть вплинути особливості професійної підготовки, зокрема, практика.

4. У тексті дисертації та авторефераті зустрічаються як стилістичні, так і граматичні огріхи та неточності. Для прикладу, «ВНЗ» вживається замість «ЗВО», «в якості» замість «як», «констатуючий» замість «констатувальний». «формууючий» замість «формувальний», ««відмічають» замість «відзначають», «в ході» замість «під час» тощо.

Водночас у вступі серед методів обробки даних дисертаційного дослідження представлено такі статистичні методи як факторний аналіз та критерії t-Стюдента та кутового перетворення ϕ^* -Фішера. Проте заявлені методи для аналізу результатів дослідження не використовувались.

Проте зазначені побажання не знижують наукового рівня дисертації. Результати дисертаційної роботи і висновки достатньо обґрунтовані теоретично та підтверджені емпіричними даними.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу можна стверджувати, що дисертація Козової Ірини Любомирівни «Психолого-педагогічні чинники розвитку мотивації учіння студентів вищих медичних навчальних закладів», є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, має наукову новизну, теоретичне і практичне значення та відповідає вимогам пунктів 9, 11, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів та звань», затвердженого постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор, Козова Ірина Любомирівна, заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Г.К. Радчук

